

balsikerű október 15-i kiugrási kísérlete, mely politikailag naiv volt és katonailag nem eléggé előkészített (Horthy rosszul értelmezett becsületből közölte Veessenmayerral a szándékát anélkül, hogy bármi praktikus katonai szükségintézkedést tett volna), lezárta a magyar történelem egy fontos fejezetét. Nemcsak a Lakatos-kormány bukását²⁰⁰ és Magyarország hagyományos társadalmi és politikai rendszerének végét hozta, hanem egyben újabb tragikus fejezetet nyitott a magyar zsidóság történetében.²⁰¹

Jegyzetek

1. *Horthy Miklós titkos iratai*. Szerk.: Szinai Miklós és Szűcs László. Kossuth, Bp., 1962, 450. o.
2. Sztójay miniszterelnök egyúttal *de jure* külügyminiszter is volt. *De facto* azonban Jungert-Hornóthy működött külügyminiszterként, miután a külügyminisztérium vezetésében szabad kezet kapott.
3. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 213. o.
4. A levél teljes szövegét lásd *Horthy Miklós titkos iratai, i. m.*, 454–456. o.
5. A Hitler–Sztójay-tárgyalás jegyzőkönyvét lásd: *Hitler hatvannyolc tárgyalása* (Vál. Ránki György, Magvető, Bp., 1983, 2:317–329. o.). Lásd még: Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 214. o.
6. *Horthy Miklós titkos iratai, i. m.*, 444–449. o. A dokumentumot azonosító jelzet nélkül találták meg a kormányzói kabinetirodában.
7. *Uo.*, 450–454. o.
8. *RLB*, 180. dok.
9. Lásd a minisztertanács 1944. június 10-i ülésének jegyzőkönyvét, *MOL–Mt.* jkv.
10. Az ülés jegyzőkönyvét lásd *uo.*, Jungert-Hornóthy nyilatkozatának szövegét lásd Lévai Jenő: *Fehér könyv. Külföldi akciók zsidók megmentésére*. Officina, Bp., 1946, 48–49. o. *Zsidósors Magyarországon*, 214. o.
11. *Az Endre–Baky–faross-per*. Szerk. Karsai László és Molnár Judit (Cserépfalvi, Bp., 1994, 496. o.). Lásd még: Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 214. o.
12. Ezek a statisztikai adatok tévesek. A deportáltak száma a szövegben említett hadtestek területeiről 362 000 körül volt. A Magyarországról deportált zsidók létszáma július 9-ig, amikor a deportálásokat leállították, nem sokkal 440 000 alatt volt. A gettósításra és deportálásra vonatkozó adatokat lásd a 19.1. táblázatban.
13. Nincs bizonyíték arra, hogy partizáncsoport valaha is megpróbálta közbelépésével akadályozni a gettósítási vagy deportálási folyamatot. Endre valószínűleg eltorzította a Sátoraljaújhelyen lezajlott incidenst, ahol néhány megzavarodott zsidó nem volt hajlandó beszállni a tehervagonokba, és lefeküdt a sínekre. Valamennyit agyonlőtték a bevagonírozást irányító csendőrök. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 142. o.
14. Ez az utalás Endre nyilatkozatában valószínűleg a Magyar Vöröskereszt részéről ez ügyben kifejtett nyomásnak tulajdonítható, amely 1944. június 20-án engedélyt kért Sztójay miniszterelnöktől, hogy pihenő- és elsősegélynyújtó állomásokat létesíthessen a főbb vasúti csomópontokon a deportálási útvonalakon. A levél, melyet Simon Elemér, a Magyar Vöröskereszt országos vezetője és Horthy Istvánné, a kormányzó menyje írt alá mint Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye önkéntes főápolónője, azt állította, hogy a Magyarországi Zsidók Szövetségének nincs megfelelő szervezete